

Biskop Oluf Chrysostomus's Fortegnelse over Præsternes Bøger i Vendelbo Stift.

Meddelt af Adjunkt D. H. Wulff.

Med Indledning og Anmærkninger af Dr. T. Skat Rørdam.

I Kirke-Ordinansens sjette Kapitel var der forordnet, at »efterdi der udi denne Tid udgaa mange skarns Bøger, af hvilke ej aleneste de uforfarne og vankundige, men ogsaa de som fuld vel forstaa sig, kunne forgives: thi maa alle gode Sognepræster bruge de Bøger aleneste, hvilke lærde og vise Mænd have vedtaget, paa det at de ej maa under Sandheds Skin ogsaa inddrikke Vildfarelse, til deres store Fordærvelse, som dem skulle tillide«. Derfor befales, at Præsterne først for alle skulle have »den hellige Bibel, som er en Kilde til al retsindig Gudelighed«, dernæst Morten Luthers Postil over Evangelierne; Melanths Apologi (med den avgsborgske Konfession?) og hans Loci communes; en eller anden god Bog, hvormed de kunne forklare Børnelærdommen, og Luthers lille Katekisme; endelig Instructio visitationis Saxonica (som til dette Øjemed var udgiven i Roskilde 1538 af Bugenhagen) samt Kirkeordinansen.

Det lader imidlertid til, at det har holdt vanskeligt nok at faa Præsterne til at anskaffe sig de befalede Bøger: Bøgerne vare efter Datidens Vilkaar betydelig dyrere end nu om Stunder, og Læselysten har hos mange neppe

været stor. Vi møde derfor jævnlig i Landemodes-Akterne fra 16de Aarh. Paamindelser af Biskopperne, hvori de indskærpe Præsterne at anskaffe sig »gode og nyttige Bøger«, uden at dog, saavidt jeg ved, nogensinde alle de Bøger, som Ordinansen nævner, udtrykkelig bleve krævede. Tværtimod synes man stedse med en vis Frihed at have hævet sig over Ordinansens Ordlyd i dette Stykke. Saaledes indskræper P. Palladius paa Landemodet i Roskilde 1554, at »Præsterne skulde købe sig nyttige Bøger, saa at de foruden Bibelen have Luthers eller Melanths eller Brenz's eller Spangenberg's Postil, ligeledes Melanths Apologi og Loci communes, Luthers (store) eller Brenz's eller Palladius's Katekisme, samt Kirkeordinansen«. Paa Landemodet 1555 kræver Palladius, at alle Sognepræster skulle have og flittig læse Kirkeordinansen, samt købe sig Melanths Loci og »andre nyttige Bøger, som nævnes i Ordinansen«. I Aaret 1567 kræver Biskop Hans Albretsen, at Provsterne ufortøvet skulle fare til Herredets Kirker og forfare, om der i Kirkerne eller hos Præsterne forefindes den danske Manual (o: P. Palladii Alterbog) og Ordinansen, og hvor disse fattes, gjøre Melding derom til København; og det samme Paabud skærpedes det følgende Aar dertil, at den Provst, i hvis Herred ikke alle Præster inden Mikkelsdag havde Manual, Passional og Ordians, skulde stævnes for Øvrigheden derudover¹⁾. Man vil finde, at i disse Paabud er Melanths Instructio visitationis Saxonica, som Ordinansen dog udtrykkelig nævner, stedse forbigaaet; og efterhaanden indskrænkes Paamindelserne til de Bøger, der, som Manual og Ordians, hørte til, for at alt kunde gaa sømmelig og ordentlig til ved Guds-tjenesten. Grunden til denne Indskrænkning er formodentlig, at Præsterne i Sælland efterhaanden bleve bedre forsynede med Bøger. Men i Ribe Stift maatte Biskop Peder Hegelund endnu i Aaret 1599 formane Præsterne

¹⁾ Se Ny Kirkekist. Saml. II. S. 450. 451. 453. 491. 503.

til at »forskaffe sig flere og udvalgte Bøger, saasom Ordinansen formelder, besønderlig Bibelen paa Latin og Dansk, Examen¹⁾ et Locos Philippi, seu potius totum Corpus Philippi [c: corpus doctrinæ Philippicum], Catechismum Chytræi, Compendium [theologicum] Herbrandi, Commentarium Majoris et Philippi ad Romanos etc.« (Ny kirkeh. Saml. VI. 647). Men ogsaa her møde vi samme Frihed overfor Ordinansens Bogstav.

Et usædvanlig righoldigt og i sin Art enestaaende Bidrag til Oplysning om, hvorledes Ordinansens Bud om Præsternes Bøger blev efterlevet, og hvorledes det i det hele stod sig med Præsternes Lærdom og theologiske Dannelse, i den første Menneskealder efter Reformationen, have vi i den nedenfor meddelte Fortegnelse over Præsternes Bøger i Aalborg Stift. Den findes i Aalborg Stiftsbibliothek, bunden sammen med en Del gamle Præstebøger; den er helt igennem skreven med samme Haandskrift, en flydende men meget utydelig Haand fra det 16de Aarh., og tilsyneladende skreven paa samme Tid altsammen. Som Overskrift over Fortegnelsen er senere af en yngre Haand tilføjet: »Bibliothecæ pastorum Episcopo Doct. Olao Chrysostomo«. Det er ikke ganske klart, hvad denne Overskrift skal udtrykke; men det maa snarest antages, at Dativen *Episcopo Olao Chr.* skal betegne, at Fortegnelsen var optaget til Brug for Oluf Chrysostomus. Saa meget er dog klart nok, at hvorledes Overskriften end er at forstaa, saa henfører den Fortegnelsen til den Tid, da O. Chrysostomus var Biskop (Superintendent) i Aalborg Stift, 1548—53; og det kan ikke være tvivlsomt, at denne Angivelse er fuldkommen rigtig. Naar man nemlig gennemgaar Navnene paa de Præster, som findes anførte, finder man sig henvist til omtrent Aar 1550, eller nøjere bestemt til Tiden mellem 1547 og 1552. Som

¹⁾ »Examen eorum, qui audiuntur ante ritum publicæ ordinationis«, en sammentrængt Fremstilling af den kristelige Lære.

Præst i Bejstrup (Haverslev) nævnes saaledes her Peder Thomesen, der 1547 fratraadte Aalborg Bispestol og blev Præst paa dette Sted; og som Præst i Kollerup nævnes Herman Splithoff, der 1552 blev forflyttet derfra til Kettrup. Flere Vidnesbyrd fra samme Side ville lettelig kunne findes. Et andet ligesaa afgørende Bevis for Fortegnelsens Affattelsestid have vi deri, at der ikke i den forekommer noget eneste Exemplar af Bibelen paa Dansk, der som bekendt første Gang udkom 1550; altsaa kan den ikke være optaget ret længe efter dette Aar; og paa den anden Side kan den ikke være ældre end 1546, da den flere Gange nævner Catechismus Palladii Danicus, hvormed neppe kan menes noget andet end Matth. Parvus's Oversættelse af Palladii Catechismus pro parochis Norveg., der udkom 1546. Maaske kunde man gaa Tidspunktet for Affattelsen endnu nærmere, idet her (Nykøbing Nr. 20) nævnes Westhemer, De conciliatione scripturæ et patrum orthodoxorum, hvilket Skrift, saavidt jeg ved, første Gang udkom i Zürich 1552. Hvis dette er Tilfældet, vilde man med Sikkerhed kunne sige, at Fortegnelsen maatte være affattet ved Aaret 1552 eller 53.

Det kan imidlertid ikke alene anses som sikkert, at denne Fortegnelse er fra Oluf Chrysostomus's Tid, men ogsaa, at den er fra hans egen Haand. Der nævnes nemlig flere Gange heri et ellers ubekendt Skrift af ham selv: Opellæ Olai Chrysostomi in usum parochorum editæ (Hørdum, Nr. 23, Skjoldborg, 8 o. a.); men ét Sted (Hvidbjerg, 13) betegnes dette Skrift: Opellæ meæ de variis rebus. Der kan saaledes ikke være nogen Tvivl om, at Chrysostomus selv har optaget denne Fortegnelse; og naar man lægger Mærke til den store Mængde Abbreviaturer, den skødesløse Skrift og den som oftest meget løse Angivelse af Bøgernes Titler, som i mange Tilfælde kun er en Antydning for den, der andensteds fra kender den paagældende Bog, saa kan det anses som afgjort, at den er skreven med hans egen Haand og til hans eget

Brug, formodentlig paa en Visitatsrejse i et af de sidste Aar af hans Liv, saaledes at Døden har hindret ham i at gøre Fortegnelsen fuldstændig. Dette er den nemlig ikke; den omfatter 68 Præsters Bøger, alle Landsbypræster saa nær som den allerførste, Præsten i Nykøbing paa Mors, og der savnes saaledes omtrent en Tredjedel af Stiftets Præster; men at det har været Hensigten at føre Fortegnelsen videre, fremgaar deraf, at den flere Steder afbrydes af hvide Blade, som det aabenbart har været Hensigten ved en anden Lejlighed at udfylde. Hvis man endvidere af Haandskriftens og Blækkets ensartede Beskaffenhed kan slutte, hvad der forekommer mig højst sandsynligt, at hele denne Fortegnelse er optaget i det samme Aar, saa afgiver den tillige et mærkeligt Vidnesbyrd om Oluf Chrysostomus's Iver som Tilsynsmand, at han trods Datidens ufuldkomne Befordringsmidler kunde overkomme i ét Aar at visitere hos otte og tresindstyve Præster.

Naar man vilde spørge, hvad Øjemed Chrysostomus har haft med at optage denne Fortegnelse, kan man paa Forhaand være temmelig vis paa, at det ikke nærmest har været en literærhistorisk Interesse, som har drevet ham dertil. Dette fremgaar ogsaa af den overmaade løse Angivelse af Titlerne, som i de allerfleste Tilfælde er saadan, at man ikke engang kan se, om den paagældende Bog er skrevet paa Dansk, Tysk eller Latin, end sige Trykkeaar og deslige. Øjemedet har sikkerlig været, at han herved vilde skaffe sig et paalideligt Overblik over, hvorledes det stod sig til med Præsternes Oplysning og Dannelse i hans Stift. En enkelt Gang synes Hensynet til Ordinansens Bestemmelse om Præsternes Bøger at være rundet ham i Hu, nemlig i Hundborg hos Hr. Peder, om hvem han bemærker (under Nr. 5): »de øvrige Bøger, som fattes, har han lovet at købe.« Men ellers tager han ingensteds noget Hensyn til Ordinansens Bydende, uagtet det

kun er ganske faa Præster, der ejede alle de Bøger, den havde foreskrevet.

Næsten alle de her anførte Præster havde Kirkeordinansen; derimod findes der ikke mindre end 21, som ikke ejede hele Bibelen, men kun det Ny Testament, ja en, Hr. Jørgen i Øster-Brønderslev, ejede blandt de otte Bøger, hvoraf hans »Bibliothek« bestod, ikke engang dette, men kun Hans Tavsens Oversættelse af de fem Mosebøger. Af Postiller forekommer Luthers sjældent, neppe 10 Gange; den hyppigst forekommende Postil er Ant. Corvinus's, maaske fordi den ogsaa var oversat paa Dansk (af P. Parvus, 1539) og altsaa lettere at bruge til at oplæse en Prædiken af. Dog findes ikke alene hans Evangeliepostil, men hyppig ogsaa hans Postil over Epistlerne, der ikke vides at være oversat. Dernæst er Joh. Spangenberg's Postil den hyppigste; ligeledes findes jævnlig Hans Tavsens, dog ikke nær saa ofte, som man skulde vente, maaske i alt 20 Gange, fremdeles af og til Melanths og E. Sarcerius's Postiller. Hist og her findes ogsaa Postiller, som maa antages at have været bevarede fra Tiden før Reformationen; saaledes forekommer tre Gange »Homiliarum doctorum« (Sejerslev, Nr. 4, Hjørdemaal 6, Rakkeby 13), hvorved utvivlsomt menes den første »Postil«, Povl Warnefried's Homiliarum, en Aargang Prædikener af Kirkefædrene, som var foranstaltet efter Karl den Stores Befaling og brugtes meget almindelig hele Middelalderen igennem, ligesom den ogsaa blev optrykt mange Gange i det første Hundredeaar efter Bogtrykkerkonstens Opfindelse. Fire Gange findes Haymo af Halberstadts († 853) Postil (Øster-Assels 9, Tødsø 10, Lerup 13, Rakkeby 12). En Gang (Vrensted 16) Postilla Guillermi, d. e. Vilhelm af Auvergne, Biskop af Paris († 1248); Ant. Königsteins Postil (Franciskaner-Guardian i Nimwegen, † 1541, Tolne 3), og Postilla cujusdam Franciscani (Horne 9). — Melanths Loci og Apologien findes neppe hos flere end Halvdelen af Præsterne, og Instructio visitationis Saxonica kun 5—6 Gange.

Derimod findes Luthers lille Katekisme, som det kunde ventes, hos de allerfleste — dog ikke hos alle —; ligeledes ejede de saa godt som alle en eller anden udførligere populær Udvikling af den kristelige Lære (efter Ordinansen: »en god Bog, hvormed de kunde forklare Børnelærdommen«). Som saadanne forekommer forskellige »Katekismer« af Justus Jonas, Luc. Lossius, Er. Sarcerius, A. Corvinus o. a., men hyppigst P. Palladius, *Expositio catechismi pro parochis Norvegianis* (1542 o. oft.), paa Latin eller Dansk, samt Urb. Rhegius *Catechismus* (formodentlig den større saakaldte *Cat. principum*, fra 1540, thi et Par Gange nævnes ogsaa hans *Cat. minor* [puerorum] fra 1538), og Joh. Spangenberg's *Margarita theologica*. Palladius's Skrift var en Udvikling af Luthers Katekisme, hvorimod de to sidste vare selvstændige Lærebøger, hvis Forfatteres Navne synes at have haft en særdeles god Klang i Danmark i Reformations-Aarhundredet. Spangenberg's († 1550 som Superintendent i Ejsleben) *Postil* er, som ovenfor omtalt, en af de hyppigst forekommende, 1560 blev den oversat paa Dansk af P. Tidemand og er senere flere Gange optrykt; ligesom ogsaa mindst 5 andre Skrifter af ham er oversatte paa Dansk. Og hans *Margarita theologica*, en populær Bearbejdelse af Melanths *Loci*, var ikke alene yndet i Aalborg Stift, men ogsaa i Fyn, hvor det i de sandsynlig under J. Sadolins Indflydelse affattede Statuter for Præstekalendet i Odense By og Herred var fastsat, at der ved Bordet skulde læses højt »enten af *Margarita theologica* eller af en anden fortrinlig nyttig Bog«¹⁾; og 1558 blev den af Gilb. Jonsson oversat paa Islandsk, ledsaget af en meget anbefalende Fortale af Biskop Niels Palladius. Af Urbanus Rhegius († 1541 som Superintendent i Celle) findes foruden hans ovennævnte Katekismer ogsaa mange andre Skrifter hos Præsterne i Aalborg Stift, hyppigst hans *Formulæ caute loquendi*, en Anvisning til at udtrykke sig

¹⁾ Se H. Rørdam, Jørgen J. Sadolin, S. 148.

rettelig om de kristelige Begreber i Prædikener, ligesom ogsaa mange af hans Skrifter er oversatte paa Dansk. Og endnu 1564 stod hans Navn i en saadan Anseelse her til Lands, at P. Tidemand i Fortalen til sin Oversættelse af Luthers Huspostil anbefaler Luther til danske Læsere ved at anføre »den høj lærde Doctor« Urb. Rhegius's ærefulde Vidnesbyrd om ham.

Naar man iøvrigt overser de her anførte Præsters Bøger, for deraf at drage en Slutning til deres theologiske Dannelse, hvilket netop nu for Tiden turde have sin Interesse, da der fra de forskelligste Sider føres Klager over de theologiske Studerendes Uddannelse og de Fordringer, der stilles til de vordende Præster: saa lader det til, at kun en eneste af dem alle, nemlig den forhenværende Superintendent Peder Thomesen, har kunnet Græsk og Hebraisk; idetmindste er han den eneste, hos hvem vi finde en Biblia Hebraica og Biblia Græca (o: N. Test.). Iøvrigt kan man selvfølgelig ikke drage nogen sikker Slutning til Præsternes Dannelse fra deres Bøgers Antal, og allermindst naar man vil bruge Bogmængden i vore Dage som Maalestok; men det tager sig dog unegtelig noget fattigt ud, naar f. Ex. Hr. Villads i Lendum alt i alt kun ejede følgende Bøger: Kirkeordinansen, et Nyt Testament, en Postil, en Salmebog og den lille Katekisme; og han er langt fra den eneste, som ikke var bedre forsynet. Men ved Siden heraf træffe vi ogsaa Mænd, der have et efter Datidens Forhold ret anseeligt Bibliothek paa indtil 37 Bind, som vi finde det hos Hr. Niels Gregersen i Tødsø; ogsaa to andre Præster ejede over 30 Bøger¹⁾. Gennemsnitstallet vil imidlertid være omtrent 12—15 Bind; men naar man betænker, at denne Fortegnelse kun medtager en eneste Købstedpræst (Chrysostomus har maaske forbigaaet disse, fordi han vidste, at

¹⁾ Man har en Fortegnelse over Professor ved Kbhvns Universitet M. Ejler Hansen Malmøes Bøger ved Aaret 1550, ifølge hvilken han kun ejede 49 Bind, foruden adskillige Kollegiehefter (se H. Rørdam, Aktskykker til Kbhvns Univ. Hist. S. 47 ff.).

de vare forholdsvis vel udstyrede med Bøger), samt at den er affattet kun en halv Menneskealder efter Reformationens Vedtagelse, saa maa man snarest undres over, at Præsterne i Aalborg Stift, der dog neppe have hørt til de fremmeligste, allerede dengang vare saa godt forsynede med »god og nyttig« Læsning.

Saaledes kan man nemlig i det hele uden Betænkning karakterisere de Bøger, som anføres i denne Fortegnelse; det er ikke alleslags Skrifter, som vedkommende er faldne over paa deres Vej, men man faar det Indtryk, at deres Ejermænd have anskaffet dem med Forstand, for deraf at have Gavn og Oplysning til deres Præstegerning. Det er, som man kunde vente, især Skrifter af Reformatorerne, som vi møde, dels til den hellige Skrifts Forklaring, dels saadanne, som kunde give Indsigt i den evangeliske Lære. De fleste egentlig exegetiske Skrifter ere af Melanthon, Bugenhagen, Brenz og Luther, ogsaa Skrifter af Oekolampadius forekomme ikke sjældent; meget ofte finde vi desuden adskillige bekvemme Haandbøger til Bibelstudiet, forfattede i første Halvdel af 16de Aarh. af Mænd, hvis Navne nu ere omtrent glemte, hyppigst Barth. Westhemer (Bogtrykker i Pforzheim) *Tropi sacræ scripturæ Vet. & N. Test. og hans Phrases seu modi loquendi scripturæ sacræ*, og Otto Brunfels (Læge i Bern, † 1534) *Pandectarum sacrar. V. & N. Test. libri XII* (en Haandkonkordans), samt nogle andre lignende. Blandt Skrifter af dogmatisk Indhold findes der, ved Siden af de ovenfor nævnte Katekismer, overvejende flest af Melanthon, hvis Navn i det hele forekommer nok saa tidt som Luthers i denne Fortegnelse, hvilket dog ikke kan godtgøre, at man her til Lands foretrak ham for Luther, men det er snarere en Følge af, at saagodtsom alle hans Skrifter vare paa Latin, medens Flertallet af Luthers vare paa Tysk, hvilket Sprog ikke var nær saa bekendt i de Dage, som Latinen. En eneste Gang (Dragstrup, 6) findes Calvins *Institutiones Christ. relig.* Imidlertid finder man ikke alene Skrifter af Protestanter, men ogsaa af Erasmus fra Roter-

dam forekommer der saa mange Skrifter, at hans Navn vistnok er det hyppigste næst efter Melanths og Luthers; og ikke alene hans exegetiske Skrifter ere almindelige, hvorover man ikke kan undre sig, men ogsaa hans dogmatiske og mere opbyggelige Skrifter (*Enchiridion militis Christiani*; *Modus confitendi*; *Ratio, seu compendium veræ theologiæ o. fl.*). Det kunde vel tænkes, at Chrysostomus, der ad Humanismens Vej var ført over til Reformationen, har bevaret sin Kærlighed til denne Humanisternes Fyrste, og at vi deri have idetmindste en medvirkende Aarsag til, at Erasmus's Skrifter saa hyppig findes i hans Stift. Ogsaa af ældre romersk-katolske Forfattere forekommer der af og til Skrifter, især exegetiske, som have deres Interesse derved, at de formodentlig ere Levninger af Bøger, der fandtes i de Egne før Reformationen. Saaledes findes oftere Nikolaus af Lyras Kommentarer (Dragstrup 4, Vrensted 5, Kettrup 3); Haymo af Halberstadt in epp. Pauli (Kettrup 13, Astrup 3), og in Apocalypsin (Vrejlev 12); Joh. de Turrecremata (Torquemada, † 1468) in Psalterium (Dragstrup 5, Jetsmark 12, Klim 8); Tractatus aliquot Joh. Gersonis (Klim 15); Jac. Vallensis (de Valentia † c. 1350) expos. in Psalterium (Kettrup 4); Nic. de Gorra († c. 1300) in epp. Pauli (Astrup 4) og flere. Sandsynligvis ere ogsaa de fleste af de Skrifter af Kirkefædrene, som af og til findes (f. Ex. Vrensted 13, Klim 11, Kettrup 14, Astrup 5), Levninger fra Fortiden, hvilket ogsaa utvivlsomt gælder om et Pergaments-Haandskrift af Bibelen paa Latin (*Biblia scripta in variis partibus in pergameno*), som fandtes hos Præsten i Stagstrup.

Det vilde særlig have Interesse, om man fra en Fortegnelse som den foreliggende kunde hente nogen nærmere Oplysning om den danske Literatur paa Reformationstiden, til Udfyldning af de mange Lakuner, der utvivlsomt ere i vor Kundskab derom. Men i denne Henseende yder Fortegnelsen kun saare lidet¹⁾. Det langt overvejende Flertal

¹⁾ I Fortegnelsen er der sat en Stjerne foran de danske Skrifter.

af de Skrifter, der nævnes, er nemlig af udenlandske Forfattere, og man kan ikke andet end forbausnes over, hvor faa danske Skrifter her forholdsvis findes. Vistnok var den danske Literatur, som selve Reformationen fremkaldte, ikke af stor Betydning; men det kan dog ikke andet end forundre, at der f. Ex. ikke findes et eneste af Hans Tavsens Skrifter undtagen hans Postil og hans Oversættelse af Mosebøgerne. Af Kristjern Pedersen findes foruden hans Overs. af N. Test. kun et eneste Skrift (En ret Vej til Himmeriges Rige, Ingstrup 8), og dette er endda usikkert. Det er et Vidnesbyrd om, hvor snart efter Reformationen den danske Kristendom kom til at gaa i tyske Ledebaand. Og dernæst ere de danske Skrifter, som nævnes, for en stor Del saa ubestemt betegnede, at man har vanskeligt ved at bestemme, hvilke der menes. Ved adskillige mindre bekendte Skrifter, hvor dette med nogenlunde Sikkerhed kunde oplyses, har jeg bemærket det i en Note; men ved de fleste har jeg forbigaaet dette, da man med lige stor Sandsynlighed kunde gette paa flere, ej at tale om de mange, om hvilke jeg slet intet har kunnet oplyse. Af de faa Oplysninger til den danske Literatur, som ville kunne hentes fra denne Fortegnelse, kan fremhæves, at Hans Mikkelsens Oversættelse af det Ny Test. jævnlig betegnes: *Novum Testamentum Erasmi Danicum*, til Forskel fra *Nov. Test. Danicum M. Christierni* (f. Ex. Jerslev 4), et Vidnesbyrd om, at man allerede dengang vidste, hvad der ellers først er fremdraget i dette Aarhundrede, første Gang af Eb. Henderson, at Erasmus's latinske Oversættelse har ligget til Grund for Hans Mikkelsens danske (dog kun af Evangelierne¹). Blandt ubekendte Skrifter af danske Forfattere er utvivlsomt det ovennævnte af Oluf Chrysostomus, *Opellæ in usum parochorum editæ*, det vigtigste. Af andre kan fremhæves *Fr. Wormordus in 68 psalmos* (Kollerup 14) og *Palladius in Titum* (Mosbjerg

¹) Se Bruun, Aarsberetn. om det st. kgl. Bibl. I, 316.

12). Dog er det sandsynligere, at begge disse have været Afskrifter af Forelæsninger. Hos Præsten i Stagstrup (Nr. 6) finde vi nemlig en anden haandskreven Forelæsning over Salmernes af Fr. Wormordsen; og blandt M. Ejler Hansen Malmøs Bøger fandtes ogsaa Annotationes D. Petri Palladii in epist. ad Titum, utvivlsomt i Haandskrift¹). Det er uden Tvivl ogsaa kun Afskrift af Forelæsninger, de tre Skrifter af Lektor Petrus, d. e. Peder Povlsen²), som fandtes hos Præsten i Kollestrup (Nr. 11—13): Evangelium Lucæ prælectum; Apocalypsis parvis scholiis illustrata, og: In epistolam ad Rom., I. Joh. & I. Corinth. — Af danske Salmebøger (som iøvrigt neppe findes hos flere end en Tredjedel af Præsterne) nævnes flere forskellige, uden at det dog er muligt endog blot tilnærmelsesvis at bestemme, hvilke der tales om. Der nævnes saaledes Liber psalmodum vulgare primæ editionis (Raabjerg 5, Tolne 9), og samme med Tillægget: cum collectis dominicalibus (Lild 3), og: Liber psalmodum vulgar. postremæ editionis (Østerbrønderslev 8) eller: novissimæ editionis (Hundborg 4, Ingstrup 11). Og naar man til den sædvanligste Benævnelse »Liber (libellus, codex) psalmodum vulgare« finder Tillæggene: cum formula baptizandi (Visby 17), cum collectis dominicalibus, eller c. coll. totius anni (Stagstrup 8, Ingstrup 10, Hassing 5), saa betegne disse Tillæg sikkert ogsaa forskellige Udgaver. Titelen Psalmodum liber manualis (Astrup 8) antyder utvivlsomt ogsaa en særegen Udgave. Derimod er det mindre sandsynligt, at de forskellige Benævnelser Libellus, Liber og Codex skulle antyde forskellige Udgaver. Men saa længe vort Kendskab til de ældste danske Salmebøger er saa mangelfuldt, som det endnu er, vil der ikke kunne gives nogen nærmere Oplysning om, hvilke Udgaver her sigtes til.

¹) Se H. Rørdam, Aktstykker til Kbh. Univ. Hist. S. 49.

²) Petrus Paulinus, H. Tavsens Eftermand som »Læsemester« i Roskilde, † 1572. Haandskrifter af samme Forf. findes endnu i 'det kgl. Bibl., se H. Rørdam, Univ. Hist. I. 550.

Bibliothecæ pastorum Episcopo Doct. Olao
Chrysostomo.

Morsia,

Sønder Herret.

Libri dñi Christierni Nicopiensis.

1. Biblia in parua forma.
2. Nouum testamentum Erasmi.
3. Brentius in Lucam 2 partibus.
4. Idem in acta apostolorum.
5. Primus thomus enarrationum Lutheri in euang. et epist.
6. Postilla Coruini in euangelia.
7. Postilla eiusdem in epistolas.
- * 8. Postilla M. Johannis Tausani.
9. Lutherus in 17 capita (sic) Matthei.
10. Philippus (Melanthon) ad Romanos.
11. Idem ad Corinthios.
12. Pomeranus ad Ephesios.
13. 14. (Titlerne bortslidte).
15. Lutherus in epistolas Petri et Judæ.
16. Idem in epistolam ad Gallat. cum bulla papæ et captiuitate Babilonica et nonnullis aliis.
17. Loci communes Philippi primæ editionis.
18. Confessio fidei eiusdem.
19. Tropi scripturæ Bartholomei Vesthemeri.
20. Idem de conciliatione scripturæ et pa[trum].
21. Psalterium Pell[icani].
22. Homiliæ Oecolampadii in Johannis 1 epistolam cum libello eiusdem de cæna Domini et libello Lutheri contra odium episcoporum etc.
23. Erasmi paraphrases in Marcum cum Lamberto
24. 25. 26. (Titlerne bortslidte).
27. Ecclesiastica historia Eusebii.
28. Paraphrases Erasmi in omnes epistolas.
29. Pandectæ Brunfelsii.

30. Catechismus Urbani Rhegii.
- *31. Catechismus Palladii¹⁾.
32. Catechismus puerilis Philippi.
- *33. Ordinatio regia²⁾.
- *34. Paruus catechismus Lutheri³⁾.
35. Margarita theologica (J. Spangebergii).

Frødsleff.

Libri dñi Nicolai Matthiæ.

1. Biblia in duabus partibus et in parua forma.
2. Nouum testamentum Erasmi.
- *3. Nouum testamentum danicum.
4. Philippus ad Romanos, Corinthios, in Mattheum et Johannem et Lucam.
5. Tropi scripturæ per Vesthemerum.
6. Postilla Coruini super euangelia cum catechismo Ambrosii Moibani.
7. Eiusdem super epistolas.
8. Catechismus Urbani Rhegii.
- *9. Catechismus Petri Palladii.
- *10. Postilla M. Joh. Tausani.
- *11. Medicina animæ Urbani Rhegii danice⁴⁾.
- *12. Paruus catechismus Lutheri.
- *13. Ordinatio latina.

Tæbering.

Libri dñi Petri Laurentii.

1. Biblia in magna forma.
2. Nouum testamentum Erasmi.
3. Postilla magna Lutheri.

¹⁾ Uden Tvivl: P. Palladii Expositio catechismi pro parochiis Norvegianis. 1542 o. oft.

²⁾ Ordinatio ecclesiastica regnor. Daniæ et Norv. etc. 1537.

³⁾ Uden Tvivl en dansk Udgave af Katekismen.

⁴⁾ Urb. Regius, Sjælens Lægedom for de karske og syge. Overs. af Matt. Parvus Rosæfontanus. 1544.

4. Oecolampadius in Esaïam.
5. Paraphrases Erasmi in Mattheum.
6. Loci communes Philippi primæ editionis.
7. Paraphrases Erasmi in omnes epistolas Paulinas.
8. Franciscus Lambertus de coniugio sacerdotum.
9. Enchyridion Erasmi.
10. Catechismus Vrbani Rhegii.
- *11. Catechismus P. Palladii.
12. Margarita theologica.
13. Postilla Coruini in euangelia.
- *14. Ordinatio regia latina.
- *15. Ordinatio regia danica.
16. Erasmus de libero arbitrio et de immensa misericordia.
- *17. Paruus catechismus Lutheri.

Carby.

Libri dñi Nicolai Chymonii¹⁾.

1. Biblia in magna forma.
2. Nouum testamentum Erasmi latine.
- *3. Nouum testamentum eiusdem danice²⁾.
4. Postilla Coruini in euangelia et epistolas.
5. Postilla Philippi.
6. Pomeramus [in] duos libros regum, et Lutherus in Jonam prophetam, et Philippus ad Collossenses.
7. Justus Jonas in acta apostolorum, Oecolampadius in primam epistolam Johannis, Casparus Sasgerus de libertate euangelica, Erasmus de immensa Dei misericordia, Idem de precatione dominica cum aliquot epistolis ad varios amicos et modus orandi Deum eiusdem.
8. Erasmus de libero arbitrio et modus confitendi.
9. Catechismus Vrbani Rhegii.
- *10. Catechismus P. Palladii.

¹⁾ Ventelig en Slægtning af Christiern II's bekjendte Ledsager i Udlændigheden, Dr. Christiern Vinter, der var født paa Mors.

²⁾ Hans Mikkelsens Oversættelse af N. Test. 1524.

- * 11. Catechismus paruus Lutheri.
- * 12. Ordinatio regia danica.
- 13. Margarita theologica.
- * 14. Psalterium Campensis¹⁾.
- 15. Loci insigniores vtriusque testamenti incerti auctoris.
- 16. Scholia Lutheri in Esaiam.
- 17. Brentius in Lucam.

Weersleff.

Libri dñi Johannis Nicolai.

- 1. Sacra biblia in 2 partibus.
- 2. Nouum testamentum Erasmi.
- * 3. Nouum testamentum danicum.
- 4. Postilla Coruini in euangelia.
- 5. Postilla eiusdem in epistolas.
- 6. Lutherus ad Gallatas.
- 7. Philippi annotationes in Mattheum.
- 8. Pandectæ scripturæ Brunfelsii.
- 9. Margarita theologica.
- 10. Catechismus Vrbani Rhegii.
- * 11. Catechismus P. Palladii.
- 12. Catechismus Justi Jonæ.
- * 13. Psalmi Daudidis in precationes versi²⁾.
- * 14. Paruus catechismus Lutheri.
- * 15. Ordinatio regia danica.
- 16. Habebit et domesticam postillam Lutheri.

Øster Aselss.

Libri dñi Matthiæ Martini.

- 1. Biblia in magna forma.
- 2. Psalterium Ludolphi³⁾ mendacis scriptoris, qui vitam Christi descripsit plenam mendacii.

¹⁾ Psalmorum omnium paraphrastica interpretatio, aut. Jo. Campensi. Roschildiæ 1536.

²⁾ Uden Tvivl: Davids Psalter, gjort udi Bønner af G. Smaltzing, fordansket. Magdeb. 1533.

³⁾ Ludolphus de Saxonia (Carthusianus † c. 1350).

3. Erasmus in sex priores epistolas Pauli.
4. Idem in euangelium Matthei.
5. Postilla Coruini in euangelia.
6. Erasmi Sarcerii scholia in Lucam et Marcum.
- *7. Nouum testamentum danicum.
8. Pandectæ Othonis Brunfelsii cum phrasibus sanctis biblicorum.
9. Postilla Haymonis.
10. Catechismus Urbani Rhegii.
11. Loci communes Philippi.
- *12. Catechismus parvus Lutheri.

Ørding.

Dñi Johannis Theodgari libri.

1. Biblia in magna forma.
2. Loci communes Philippi primæ editionis.
3. Postilla Coruini in euangelia.
4. Postilla eiusdem in epistolas dominicales.
- *5. Medicina animæ Urbani Rhegii per Matthiam Paruum.
6. Nouum testamentum Erasmi latine.
- *7. Nouum testamentum danicum.
8. Urbani Rhegii catechismus.
- *9. Catechismus Palladii.
- *10. Catechismus parvus Lutheri.
- *11. Ordinatio regia danica.
12. Margarita theologica.

Tøssø.

Libri dñi Nicolai Gregorii.

1. Exegesis Brentii in Terentium.
2. Annotationes Erasmi Sarcerii in Mattheum.
3. Idem in euangelia dominicalia.
4. Idem in epistolas dominicales et festiuales.
5. Idem in euangelia festiualia.
6. Postilla Coruini in euangelia dominicalia et festiualia.
7. Postilla eiusdem in epistolas dominicales et festiuales.

8. Nouum testamentum Erasmi.
9. Theophilactus in euangelia.
10. Haymo in euangelia et epistolas.
11. (oversprunget).
12. Compendium theologiæ veritati aug. (?).
- * 13. Postilla Johannis Tausani in euangelia et epistolas.
14. Bucherus (!) in epistolam ad Ephesios.
15. Agricola ad Titum.
16. Dispositio epistolæ ad Romanos per Philippum.
17. Idem in epistolam ad Collocenses.
18. Martinus (Lutherus) in psalmum 82.
19. Martinus Lutherus quædam euangelio querenda (?).
20. Inter mundi et Christ iustitiam Philippi Melanch.
21. Epithome eiusdem de renouata doctrina ecclesiastica.
22. Loci communes Philippi.
23. Apollogia eiusdem.
24. Enchyridion Erasmi.
25. Margarita theologica.
26. Pandectæ Othonis Brunfelsii.
27. Catechismus Vrbani Rhegii.
28. Catechismus Justi Jonæ.
29. Veterum sententiæ de cæna domini auctore Philippo.
30. Lutherus de libertate Christiana.
31. Philippus de officio sacerdotali.
32. Scholia eiusdem in decalogum.
33. Erasmus de interdicto esu carniæ.
34. Martinus de constituendis scholis.
- * 35. Ordinatio latina.
36. Abbas Trithemius de illustribus scriptoribus.
37. Aurora Petri de Riga.

Drastrup.

Libri dñi Jacobi Brun.

1. Biblia in parua forma.
2. Nouum testamentum lat. Erasmi.
- * 3. Nouum testamentum danicum.

4. Nicolaus Liranus in nouum testamentum.
5. Johannis de Turrecremata in psalmos.
6. Catechismus Lutheri, Catechismus Vrbani Rhegii, Catechismus Brentii, Institutio Christianæ religionis Caluini.
7. Margarita theologica.
8. Prouerbia Solomonis.
*Visitatio Saxonica¹⁾.
Jesus Syrach.
Formulæ caute loquendi Vrbani Rhegii.
9. Coruinus in epistolas dominicales.
10. Idem in euangelia dominicalia.

Sundby.

Dñus Laurentius Petri habet libros.

1. Biblia in magna forma.
- *2. Nouum testamentum danicum Erasmi.
3. Postilla Coruini in euangelia et epistolas dominicales.
4. Catechismus Vrbani Rhegii cum formulis caute loquendi.
- *5. Catechismus Petri Palladii.
- *6. Ordinatio regia danica.
- *7. Paruus catechismus Lutheri.

Galtrup.

Libri dñi Nicolai Johannis.

1. Biblia in pluribus partibus.
2. Postilla Lutheri.
3. Coruinus in epistolas dominicales.
4. Apologia Philippi.
5. Loci communes eiusdem.
6. Theophylactus in 4 euangelia.
7. Exegesis Brentii in Johannem.

¹⁾ Instructio visitationis Saxonicæ ad ecclesiarum pastores de doctrina Christiana, translata a D. Pomerano in Latnum propter ecclesias Danicas. Roschildiæ 1538.

8. Loci insigniores scripturæ.
9. Præcipua capita totius Christianismi.
10. Pandectæ Brunfelsii.
11. Tropi scripturæ (Westhemeri).
12. Medicina animæ Urbani.
13. Catechismus Urbani Rhegii.
14. Catechismus Erasmi Sarcerii.
15. Catechismus Lutheri.
16. Marcus Marulus euangelistarium.
- * 17. Catechismus paruus Lutheri.
- * 18. Liber psalmorum vulgarium¹⁾.

A[l]stedt.

Libri dñi Johannis Matthiæ.

1. Biblia in magna forma.
- * 2. Nouum testamentum danicum.
3. Theophylactus in euangelia.
4. Coruinus in euangelia.
5. Catechismus Urbani Rhegii.
- * 6. Catechismus P. Palladii.
- * 7. Ordinatio regia danica.
8. Pellicanus in psalterium.
- * 9. Paruus catechismus Lutheri.

Seersleff.

Libri dñi Olai Gregorii.

1. Biblia in duabus partibus.
- * 2. Nouum testamentum danicum.
3. Postilla Coruini.
4. Homiliarium doctorum.
5. Paraphrases Erasmi in Marcum et Johannem et acta apostolorum. Hylarius super psalterium et de trinitate.
6. Augustinus super Johannem.
- * 7. Ordinatio regia latina et danica.

¹⁾ En dansk Salmebog.

Hassing Herret.

Her Peder wdi Hørdum etc.

1. Biblia in parua forma.
2. Nouum testamentum Erasmi.
3. Postilla domestica.
4. Postilla Philippi.
5. Postilla Coruini.
6. Loci theologici Philippi.
7. Confessio fidei cum apologia eiusdem.
- * 8. Instructio visitationis Saxonica.
- * 9. Ordinatio danica.
10. Catechismus Urbani Rhegii.
- * 11. Catechismus Palladii.
12. Enchiridion Lutheri cum passionali, catechismo paruo etc.¹⁾.
13. Paraphrases Erasmi in euangelia et acta.
14. Paraphrases eiusdem in omnes epistolas.
15. Postilla Spangebergii in epistolas dominicales.
16. Tropi scripturæ Bartho. Westemeri.
17. Brentius in Lucam.
18. Pandectæ scripturæ Brunfelsii.
19. Conciliationes locorum scripturæ Andreæ Althameri.
20. Deuteronomium per M. Lutherum expositum cum prouerbiis Solomonis a Philippo expositis.
21. Philippus in Johannem, in Romanos, Corinthios.
22. Pomeranus in epistolas Paulinas aliquot.
- * 23. Opellæ Olai Chrysostomi in vsum parochorum editæ.

Willersleff.

Dñus Johannes Olai.

1. Nouum testamentum Hieronimi in parua forma.
2. Postilla in euangelia Coruini.

¹⁾ Er vistnok; Enchiridion sive Manuale. En Haandbog for Sognepræster til evang. Kirketjeneste. Kbh. 1538.

3. Loci communes Philippi.
4. Catechismus Vrbani Rhegii.
- *5. Paruus catechismus danicus etc.
- *6. Libero (!) psalmorum.
- *7. Regia ordinatio danica.

Wisby.

Dñus Paulus.

1. Biblia in parua forma.
2. Nouum testamentum Erasmi.
3. Postilla latina Coruini.
4. Bucerus in euangelia.
5. Theophylactus in euangelia et epistolas.
6. Apologia Philippi.
7. Brentius in Lucam.
- *8. Psalterium Pomerani¹⁾.
9. Philippus in Romanos.
10. Demagogiæ Oecolampadii in primam Johannis.
11. Andreas Altamerus de concordantibus locis scripturæ.
12. Paraphrases Erasmi in Mattheum et Johannem.
13. Pandectæ Brunfelsii cum tropis scripturæ Bartholomei.
14. Concordantiæ maiores bibliæ.
15. Catechismus Vrbani Rhegii cum formulis caute loquendi.
- *16. Catechismus Palladii.
- *17. Liber psalmorum cum formula baptisandi etc.

Hurop.

Sacellanus Dñus Petrus.

1. Nouum testamentum latine.
2. Loci communes Philippi cum Margarita theologica et catechismo Iustii Jonæ.
3. Postilla Philippi.

¹⁾ Psalterium Davidis et integri loci sacræ doctrinæ. Hæc Latine transferebat Joh. Bugenhagius Pomeranus in Acad. Hafniensi 1539. Witeb. 1544.

4. Tropi scripturæ per Bart. Vesthemerum.
5. Catechismus Vrbani Rhegii.
- * 6. Liber psalmorum ¹⁾.

Bestedt.

Dñus Christiernus Sparre.

1. Nouum testamentum Erasmi.
2. Coruini postilla.
3. Paraphrases Erasmi in Mattheum et Johannem.
4. Annotationes Philippi in Mattheum.
5. Brentius in librum Ruth et Judicum.
- * 6. Psalterium Pomerani.
7. Loci theologici Philippi.
8. Catechismus Vrbani Rhegii.
9. Catechismus Coruini.
10. Paruus catechismus Lutheri.
- * 11. Ordinatio regia.
12. Margarita theologica.
- * 13. Opellæ Olai Chrysostomi.

Sønderha.

Dñus Nicolaus Auonis.

1. Biblia in parua forma.
2. Nouum testamentum Erasmi.
3. Postilla Coruini.
4. Brentius in Lucam.
5. Brentius in Johannem primæ editionis.
6. Loci communes Philippi.
- * 7. Instructio visitationis Saxonicæ.
- * 8. Psalterium Pomerani.
9. Tropi scripturæ.
10. Philippus ad Romanos et Corinthios.
11. Lutherus ad Galatas.
12. Catechismus Vrbani Rhegii.

¹⁾ Bag efter har været tilføjet: nouissimæ editionis; men disse Ord ere atter udstøgne.

- *13. Catechismus Palladii.
- *14. Ordinatio regia.
- *15. Penthateucus Tausani.
- *16. Postilla eiusdem danica.
- 17. Methodus theologiæ per Erasmus.
- 18. Parabolæ Solomonis per Philippum translatæ.

Staustrop.

Dñus Olaus.

- 1. Biblia scripta in variis partibus in pergameno.
- 2. Nouum testamentum Erasmi.
- 3. Postilla Coruini latina.
- 4. Pandectæ scripturæ.
- 5. Conciliationes locorum scripturæ Andreæ Brentii¹⁾.
- *6. Psalterium prælectum a lectore Francisco²⁾ scriptum.
- *7. Ordinatio regia.
- *8. Psalmorum vulgarium liber cum collectis.
- 9. Brunfelsius in 4 euangelistas annotationes cum epistola ad Ephesios M. Buceri.
- *10. Catechismus Palladii.
- *11. Regia ordinatio.

Hwndborg Herred.

Skioldborg.

Dñus Martinus.

- 1. Biblia in magna forma.
- 2. Biblia germanica.
- 3. Nouum testamentum Erasmi.
- *4. Codex precationum Martini³⁾.
- 5. Catechismus Vrbani Rhegii.
- 6. Encheridion Erasmi.
- 7. Ordinatio ecclesiæ Nordlingiacensis cum expositione sacramentorum etc., Suinglius de peccato originali, et

¹⁾ D. e. Althameri.

²⁾ Frands Wormordsen.

³⁾ Er maaske: En ret enfoldig Bedebog af M. Luther, fordansket af P. Palladius 1541.

farrago epistolarum Martini cum expositione aliquot psalmorum.

- * 8. Opellæ Olai Chry. in vsum parochorum.
- 9. Expositio euangeliorum germanica a pasca vsque ad Christi aduentum nat. per Lutherum.
- 10. Philippus ad Romanos primæ editionis.

Hwndborg.

Dñus Petrus parochus.

- 1. Biblia magna.
- 2. Postilla Coruini latina.
- * 3. Catechismus paruus Lutheri.
- * 4. Codex psalmorum nouissimæ editionis.
- * 5. Ordinatio danica. Reliquos, qui desiderantur, emere promisit etc.
- 6. Brentius in Lucam.
- 7. Brentii exegesis in Johannem.
- 8. Loci theologici Philippi.
- 9. Postilla Sarcerii.

Hiermaall.

Dñus Michael.

- 1. Biblia in magna forma.
- 2. Nouum testamentum Erasmi.
- * 3. Idem danicum.
- 4. Postilla Spangebergii.
- 5. Postilla Coruini.
- 6. Homiliarium doctorum.
- 7. Postilla Liræ.
- * 8. Paruus catechismus Lutheri.

Kier Herret.

Wadum.

Bibliotheca dñi Gaspari parochi Vadumensis.

- 1. Nouum testamentum Erasmi.
- 2. Postilla Spangebergii.

3. Postilla Coruini latina.
- *4. Ordinatio regia.
- *5. Catechismus Palladii.
6. Postilla Erasmi Sarcerii.

Ørum y Jersle Herret.

Dñi Petri bibliotheca, parochi illius.

1. Biblia in magna forma.
- *2. Nouum testamentum danicum.
3. Postilla Coruini latina.
- *4. Catechismus Palladii danicus¹⁾.
5. Catechismus Lutheri minor cum formulis baptisandi et benedicendi sponis.
- *6. Regia ordinatio danica.
- *7. Expositio et præceptorum et symboli danica satis pia siue incerti auctoris.
8. Postilla Erasmi Sarcerii.

Reffs Herret.

Bibliotheca dñi Nicolai Morsiani²⁾.

1. Nouum testamentum in parua forma.
2. Postilla Spangebergii.
- *3. Postilla M. Chilianii scripta³⁾.
4. Brentius in Exodum in mediocri forma.
5. Idem in epistolam ad Philemonem in pergamen.
6. Pomeranus in 4 capita prioris ad Corinth.
7. Margarita theologica.
8. Sermones Brentii de poenitentia.
9. Index bibliorum Conradi Pellicani.
10. Brentius super Johannem.
11. Brentius in Gall. Phili.
12. Philippus in Romanos.

¹⁾ Uden Tvivl Matth. Parvus's Oversættelse. Kbh. 1546.

²⁾ Præst i Boddum, se Ny kirkehist. Saml. II, 657—8.

³⁾ Uden Tvivl Kjeld Juel, Superintendent i Viborg St. 1547—71.

13. Loci communes Philippi,
14. Catechismus Vrbani Rhegii cum adiectis.
15. Jesus Syrach.
16. Ecclesiastes Salomonis illustratus commentatione Sarcerii.
- * 17. Catechismus Petri Palladii.
18. Catechismus Justi Jonæ.
- * 19. Ordinatio regia.
20. Josephus historiographus.
- * 21. Codex psalmorum.
22. Calepinus.

Bibliotheca dñi Andreæ parochi ecclesiæ Albimontanæ¹⁾.

1. Nouum testamentum Erasmi latinum.
- * 2. Nouum testamentum danicum.
3. Postilla tota Erasmi Sarcerii.
4. Postilla Philippi.
5. Postilla Spangebergii.
6. Loci communes Philippi.
7. Margarita theologica.
8. Catechismus Justi Jonæ.
- * 9. Catechismus Palladii.
- * 10. Catechismus Lucæ Lossii²⁾.
11. Alcoranus.
12. Psalterium simplex.
- * 13. Opellæ meæ de variis rebus.
14. Paulinæ epistolæ cum expositione Coruini.
- * 15. Ordinatio regia.

Bibliotheca dñi Petri parochi ecclesiæ Sinbergensis.

1. Biblia tota in parua forma.

¹⁾ D. e. Hvidbjerg.

²⁾ L. Lossii Quæstiunculæ methodicæ de christiano catechismo. Malmogiæ, 1543.

2. Nouum testamentum latinum.
- * 3. Nouum testamentum danicum.
4. Catechismus Vrbani Rhegii.
5. Catechismus Spangebergii.
- * 6. Catechismus Palladii latinus.
7. Margarita theologica.
8. Postilla Coruini.
9. Loci communes Philippi.
10. Brentius in Lucam.
- * 11. Ordinatio regia latina.

Bibliotheca dñi Georgii Friisii parochi ecclesiarum Helissø
et Gettrup.

1. Biblia in parua forma.
2. Nouum testamentum Erasmi.
3. Postilla Spangebergii.
4. Postilla Coruini.
5. Loci communes Philippi et confessio fidei cum apologia eiusdem.
6. Postilla epistolarum dominicalium.
7. Postilla epistolarum dominicalium et festiualium.
8. Enarrationes Pomerani in psalmos.
9. Enarrationes Spangebergii in acta apostolorum.
10. Conciliationes locorum scripturæ Andreæ Altameri.
11. Agricola in Lucam.
12. Philippus in Romanos.
13. Exegesis Brentii in Johannem.
14. Draconites in Danielelem.
15. Postilla Coruini in festis diuorum.
16. Catechismus Coruini.
- * 17. Catechismus Lucæ Lossii.
- * 18. Catechismus Petri Palladii.
19. Catechismus Vrbani Rhegii.
20. Catechismus Justi Jonæ.
21. Margarita theologica.

22. Jesus Zirach sine commentario.
23. Loci insigniores scripturæ incerti auctoris.
24. Loci euangeliorum dominicalium et festiualium Coruini.
- *25. Visitatio Saxonica.
26. Thomas Naogeorgius in primam d. Johannis epistolam.
27. Pomeranus in aliquot Pauli epistolas.
- *28. Ordinatio regia.
29. Precationes ex veteri et nouo testamento valde vtilis.
30. Exempla et sententiæ consolatoriæ variorum patrum per Spalatinum.
31. Expositio Erasmi in precationem dominicam.
32. Modus confitendi per Erasmum.
33. Compendium theo. Erasmi.
34. Paraphrasis Erasmi.

Huidberig Vestena.

Bibliotheca dñi Christierni vltra amnem.

- *1. Pentatheucus Mose danice.
2. Nouum testamentum latinum.
- *3. Nouum testamentum danicum.
4. Postilla magna Lutheri.
- *5. Postilla danica Tausani.
6. Postilla Antonii Coruini.
7. Postilla Spangebergii.
8. Formula caute loquendi.
9. Margarita theologica.
10. Pandectæ scripturæ Brunfelsii.
11. Tropi scripturæ.
12. Confessio fidei cum apologia.
13. Conciliationes locorum scripturæ.
14. Opera Cipriani.
15. Loci communes Philippi.
16. Catechismus maior Lutheri.
17. Catechismus Vrbani Rhegii.

- * 18. *Ordinatio regia.*
- * 19. *Paruus catechismus Lutheri cum formulis baptisandi etc.*
- * 20. *Codex psalorum.*

Wrensthe.

Bibliotheca dñi Laurentii pastoris Vrenstedianæ.

- 1. *Biblia in parua forma.*
- * 2. *Nouum testamentum danicum.*
- 3. *Postilla Spangebergii.*
- 4. *Postilla latina Coruini.*
- 5. *Nicolaus Liranus super nouum testamentum.*
- 6. *Sermones Brentii de poenitentia.*
- 7. *Catechismus Urbani Rhegii.*
- * 8. *Postilla æstiuæ M. Johannis Tausani.*
- * 9. *Manuale Malmogense¹⁾.*
- * 10. *Manuale editum Haffniæ prædicatoribus²⁾.*
- * 11. *Libellus precationum danicarum.*
- * 12. *Ordinatio regia.*
- 13. *Augustinus de ciuitate dei etc.*
- * 14. *Catechismus danicus Palladii.*
- 15. *Sermones Parati.*
- 16. *Postilla Guillermi.*

Tolstrup.

Dñi Andreæ Tolstrupianæ ecclesiæ pastoris bibliotheca.

- 1. *Loci insigniores Augustini per Sacerium collecti.*
Methodus locorum scripturæ auctore Sarcerio.
Epistola Joachimi Orderini de corpore Christi et verbo inseparabili etc.

¹⁾ Uden Tvivl: (Fr. Wormordsen), En ganske nyttelig og alle Sognepræster og Prædikanter nødtørtelig Haandbog. Malmø 1539. Eller maaske: En Haandbog, som indeholder det hell. evangeliske Messe-Embede med Daaben, Brudevielse osv. Malmø, 1535.

²⁾ Den nu tabte Haandbog af vellærde Mænd, Prædikere i Kjøbenhavn. 1536. (Se Ny kirkeh. Saml. V, 821—2. Bruun, Aarsberetn. fra det st. kgl. Bibliothek. II. 150).

Vigilius contra Eutychem.

Epistolæ Jacobi Sadoleti, Omphalii et Sturnii.

2. Exegesis Brentii in Johannem.
3. Postilla Sarcerii in dominicalia euangelia et diuorum.
4. Loci communes et apologia Philippi.
5. Postilla Coruini in epistolas dominicales et diuorum.
6. Postilla eiusdem in euangelia dominicalia et diuorum.
7. Postilla Sarcerii in epistolas dominicales et festiuales.
Catechismus Sarcerii.
Eccle(sia)stes) Philippi.
Fulmen Urbani Rhegii contra Monasticenses.
8. Postilla Philippi in euangelia dominicalia et festiualia.
9. Philippus in epistolam ad Romanos.
10. Augustinus de trinitate et ciuitate dei.
11. Biblia in forma parua.
12. Martinus (Lutherus) in Deuteronomium.

z

Hwet h(ærret).

Indstrup.

Dñi Nicolai Mørch ecclesiastæ Indstrupiani libri.

1. Biblia in parua forma.
2. Coruinus in euangelia dominicalia latinus.
3. Nouum testamentum Erasmi.
4. Tropi scripturæ Bartholomei Vesthemeri.
- *5. Nouum testamentum danicum ecclesiæ Kettorp.
- *6. Liber de ira et misericordia dei Caspari Huberini danice¹⁾.
7. Catechismus minor Urbani Rhegii latine.
- *8. Liber danicus, qui dicitur Via regni coelorum²⁾.
9. Hortulus animæ.

¹⁾ Casp. Huberinus, En overmaade nyttelig og ædel Bog om Guds grumme Straf og Vrede, og om hans store Naade og Miskund. Fordansket af P. Tidemand. 1543 (og 1548).

²⁾ Uden Tvivl: Krist. Pedersen, En ret Vej til Himmeriges Rige. Antyp. 1531.

- *10. Liber psalmorum danicus cum collectis dominicalibus.
- *11. Alius psalmorum nouissimæ editionis.
- *12. Ordinatio regia.
- *13. Catechismus latinus Petri Palladii.
- 14. Psalterium Pomerani in magna forma.
- 15. Dispositio orat. Cice. pro Archia Phi. Melanct. cum libro locorum communium sacræ scripturæ Artopoei.
- *16. Aliud nouum testamentum danicum.
- 17. Postilla Erasmi Sarcerii.
- *18. Leges danicæ in pergamento in forma enchiridii.

Saltum.

Libri dñi Johannis N. sacellani Saltumensis.

- 1. Biblia in magna forma.
- *2. Psalterium Pomerani.
- *3. Testamentum nouum latinum.
- *4. Nouum testamentum danicum.
- *5. Postilla æstualis et hiemalis M. Johannis Tausani.
- 6. Postilla Coruini latina.
- 7. Margarita theologica.
- 8. Catechismus Justi Jonæ.
- *9. Catechismus Palladii.
- 10. Libri pandectarum scripturæ.
- *11. Ordinatio regia.
- *12. Paruus libellus piarum precationum danice.

Bibliotheca dñi Olai Hunensis ecclesiæ pastoris.

- 1. Nouum testamentum latinum.
- *2. Nouum testamentum danicum.
- 3. Postilla Coruini.
- 4. Phrases sanctæ biblicorum [Westhemeri].
- 5. Vrbanus de collatione nouæ et veteris doctrinæ.
- 6. Apollorgia Philippi.
- 7. Loci insigniores et concordantes scripturæ.

Jesmarck Kirche.

Dñi Matthiæ Christierni pastoris ecclesiæ Jesmarchianæ libri.

1. Biblia in mediocri forma.
2. Nouum testamentum Erasmi.
3. Nouum testamentum Hieronimi.
4. Catechismus Urbani Rhegii cum apologia Philippi.
5. Coruinus in euangelia dominicalia.
6. Idem in epistolas dominicales.
- *7. Nouum testamentum danicum.
8. Margarita theologica.
- *9. Catechismus P. Palladii.
10. Catechismus Sarcerei.
- *11. Catechismus paruus Lutheri.
12. Psalterium Johannis de Turrecremata.
- *13. Ordinatio regia.

Gyøll.

(Her under er en blank Side.)

Lerup.

Bibliotheca dñi Johannis Lerupiani.

1. Biblia in magna forma.
2. Postilla domestica Lutheri.
3. Postilla Spangebergii in euangelia dominicalia.
4. Postilla eiusdem in epistolas.
5. Postilla Sarcerei in euangelia dominicalia.
6. Loci communes Philippi cum formula caute loquendi Urbani Rhegii.
7. Apologia Philippi cum fidei confessione.
8. Catechismus minor Urbani Rhegii cum locis in euangelia dominicalia et de sanctis autore Coruino.
9. Libri pandectarum scripturæ Brunfelsii etc.
10. Brentius in Lucam.
11. Postilla Coruini in euangelia.
- *12. Nouum testamentum danicum Erasmi.
13. Postilla Haymonis.

- 14. Paruus catechismus Lutheri.
- * 15. Catechismus Petri Palladii danicus.
- * 16. Ordinatio regia.

Hiortelss.

Libri dñi Nicolai.

- * 1. Postilla danica Johannis Tausani in duabus partibus.
- * 2. Nouum testamentum danicum.
- * 3. Pentateucus danicus interprete Tausano.
- * 4. Psalterium danicum¹⁾.
Psalmorum danicorum libellus.
- * 5. Ordinatio regia.

Kollerup Kirche.

Dñi Hermanni Splithoff libri.

- 1. Biblia in parua forma.
- 2. Coruini breues expositiones in euangelia dominicalia.
- 3. Loci communes Philippi cum catechismo Urbani Rhegii.
- 4. Confessio fidei cum apollogia Philippi.
- 5. Coruinus in epistolas dominicales et festiuales.
- 6. Pomeranus in epistolam ad Romanos.
- 7. Paraphrases Erasmi in Mattheum et Lucam.
- 8. Idem in Marcum et Johannem.
- * 9. Pentateuchus danicus M. Johannis Tausani.
- * 10. Nouum testamentum danicum.
- * 11. Euangelium Lucæ prælectum a lectore Petro.
- * 12. Apocalipsis ab eodem paruis scholiis illustrata.
- * 13. Idem in epistolam ad Rom. in primam Johannis et primam ad Corinth.
- * 14. Franciscus Wormordus in 68 psalmos.
- 15. Catechismus paruus Lutheri sine manuali.
- * 16. Ordinatio regia.
- 17. Vnio dissidentium locorum scripturæ Hermanii Bodii.

¹⁾ Maaske: Kristjern Pedersens Oversættelse af Davids Psalter., 1531.

18. Farrago librorum in vno volumine tam theologorum quam aliorum.
19. Colloquia parua Erasmi.
20. Enchiridion Erasmi.

Clim.

Libri dñi Nicolai Climensis.

1. Biblia in magna forma.
2. Theophylactus in 4 euangelia.
3. Coruinus in euangelia dominicalia et festiualia cum catechismo suo.
4. Idem in epistolas dominicales et festiuales.
5. Confessio fidei cum apologia Philippi.
6. Sermones aliqui Cypriani.
7. Libri pandectarum scripturæ Brunffelsii.
8. Enchiridion militis christiani Erasmi.
Johannes de Turrecremata in psalmos.
9. Libellus piarum precationum M. Lutheri.
- * 10. Nouum testamentum danicum Erasmi.
11. Libellus meditationum diui Augustini.
12. Piarum precationum libellus ex psalmis Daudicis.
- * 13. Catechismus Palladii cum margarita theologica.
- * 14. Ordinatio regia.
15. Tractatus aliquot Johannis Gersonis.
- * 16. Libellus psalmorum vulgarium cum paruo catechismo Lutheri.
17. Caute loquendi formulæ Vrbani Rhegii.

Lille Kirche.

Libri dñi Nicolai Matthiæ Cherupiani.

- * 1. Nouum testamentum danicum.
2. Coruinus in euangelia dominicalia et diuorum.
- * 3. Liber psalmorum vulgarium primæ editionis cum collectis dominicalibus.
- * 4. Ordinatio regia.
- * 5. Catechismus P. Palladii latinus.

Øsle.

Libri dñi Andreæ in Øsle.

1. Biblia in magna forma.
2. Nouum testamentum Erasmi.
3. Postilla Spangebergii in euangelia dominicalia et festiualia hiemalia.
4. Eiusdem postilla in euangelia etc. estiualia.
5. Catechismus Vrbani Rhegii.
6. Coruini postilla latina.
- *7. Catechismus P. Palladii.
8. Catechismus minor Lutheri.
- *9. Libellus danicus de variis rebus vtilibus, cum disputatione Vrbani contra Monasterienses.
10. Manuale Lutheri.
11. Ratio veræ theologiæ (Erasmi) cum locis communibus Philippi, de immensa dei misericordia, de interdicto esu carniurn, de modo orandi et de libero arbitrio Erasmi.
12. (oversprunget).
- *13. Ordinatio regia sine ordinatione Ripensi.

Aggersborg.

Libri dñi Christierni Agrimontani.

1. Biblia in tribus voluminibus.
2. Postilla maior Martini.
3. Loci communes Philippi et apologia.
4. Catechismus maior Lutheri.
- *5. Psalmi versi in precesiones¹⁾.
6. Paraphrases Erasmi in euangelia in 2 voluminibus.
7. Paraphrases Erasmi in omnes Paulinas epistolas.
8. Postilla Coruini in duobus voluminibus.
9. Psalterium Pellicani. *Nouum testamentum danicum.
- *10. Psalterium Wormordi danicum.

¹⁾ Formodentlig: Davids Psalter gjort udi Bønner af G. Smaltzing. Fordansket 1533.

11. Psalterium Hieronimi in parua forma.
- * 12. Paruus catechismus. Ordinatio regia.

Gyttrup¹⁾.

Libri dñi Andreæ Ceruinianus (!).

1. Biblia in duobus voluminibus.
2. Nouum testamentum latinum.
3. 2ª pars Lyræ in magno volumine.
4. Jacobi Vallensis expositiones in psalterium.
5. Paraphrases Erasmi in euangelia in duobus voluminibus.
6. Postilla Coruini in duabus partibus.
7. Methodus theologiæ Erasmi Roterodami.
8. Loci communes Philippi.
9. Enchyridion militis christiani Erasmi.
De immensa misericordia eiusdem libellus.
Epithome ex præceptoribus.
10. Catechismus Vrbani.
11. Enchyridion precationum cum multis adiunctis.
12. Postilla Sarcerii in euangelia dominicalia.
13. Haymo super epistolas Pauli.
14. Gregorius super Ezechielem.
15. Epithome Philippi ad Roman., Galat. et Ebræos.
16. Jodophus de vita Christi²⁾.
- * 17. Ordinatio regia.
- * 18. Psalterium Campense.
- * 19. Psalterium antiquæ translationis.

Beystrup.

Dñi Petri Thomæ libri.

1. Biblia.
2. Nouum testamentum.
3. Bucherus (!) in euangelia.
4. Bucherus in psalmos.

¹⁾ Gjettrup, nu Annex til Kjettrup.

²⁾ Uden Tvivl: Ludolphus de Saxonia (Cathusianus † c. 1350) De vita Christi. Se ovfr. Øster-Assels Nr. 2.

5. Brentius in Lucam.
6. Idem in acta apostolorum.
7. Tertullianus.
8. Oecolampadius in Job.
9. Brentius in Judicum.
10. Primus tomus Pelicani. 2^a. 3^a.
11. Christophorus Hoffe(mann) de poenitentia.
12. Biblia hebraica.
13. Biblia græca cum annotationibus Erasmi.
14. Loci communes Philippi.
15. Apologia eiusdem.
16. Lutherus de seruo arbitrio.
17. Josephus historicus.
18. Ecclesiastica historia cum tripartita.

Halsia.

Catalogus librorum dñi Laurentii sacellani Halsiani.

1. Nouum testamentum latinum.
2. Loci communes Philippi.
3. Comment. in Romanos Philippi.
4. Postilla Petri Artopei.
- * 5. Instructio visitationis Saxonicæ.
6. Postilla Philippi.
7. Eras. Sarcerius in Mattheum.
8. Idem in Lucam.
9. Osualdus (Myconius) in Marcum.
10. Exegesis Brentii in Johannem.
- * 11. Pomeranus in Psalterium.
12. Idem Deute., in Samuelem et historiam resurrectionis.
13. Catechismus Vrbani Rhegii et Philippi Melancthonis.
14. Conciones Brentii de penitentia et loci theologici Vrbani Rhegii.
15. Conciones Brentii contra Turcam.
16. Paraphrases Erasmi in Johannem.
17. Coruinus in epistolas dominicales.
18. Margarita theologica cum paruo catechismo.

19. *Medicina animæ Vrbani.*
20. *Modus concionandi a proconcionatore congestus.*
21. *Enarratio psalmorum Ij et Iij.*
22. *Postilla Coruini.*
23. *Prophetiæ veteris testamenti Rhegii Vrbani.*

Vlstedt.

Dñi Canuti libri.

1. *Nouum testamentum Erasmi.*
2. *Theophylactus in quatuor euangelia.*
3. *Loci communes Philippi primæ editionis cum annotationibus in euangelium Johannis.*
4. *Coruinus in euangelia dominicalia.*
5. *Petrus Artopæus in euangelia.*
6. *Pandectæ scripturæ Brunfelsii.*
7. *Brentius de casibus matrimonii.*
- *8. *Codex psalmorum.*
- *9. *Ordinatio regia.*
10. *Brentius in Lucam.*

Hassing.

Libri dñi Christophori.

1. *Medicina animæ Vrbani Rhegii cum catechismo eiusdem et catechismo Lutheri.*
2. *Coruinus in euangelia dominicalia, eiusdem expositiones in euangelia festiualia.*
- *3. *Ordinatio latina.*
- *4. *Catechismus danice P. P.*
- *5. *Codex psalmorum cum collectis totius anni.*
- *6. *Nouum testamentum danicum.*
- *7. *Regia ordinatio danica.*

Horsens.

Dñi Petri libri.

1. *Nouum testamentum latinum.*
2. *Coruini postilla latina.*

- 3. Libri pandectarum Brunfelsii.
- 4. Vitæ pontificum cum catechismo Vrbani.
- *5. Codex psalmorum danice.

Hamer.

Libri dñi Christierni Mørck.

- 1. Biblia in parua forma.
- 2. Nouum testamentum latinum.
- 3. Postilla Erasmi Sarcerii.
- 4. Confessio fidei.
- 5. Loci communes Philippi.
- *6. Catechismus P. P. latinus.
- 7. Paruus catechismus Lutheri.
- 8. Agricola super Lucam.
- 9. Exegesis Brentii in Johannem.
- 10. Paraphrases Erasmi in omnes epistolas Paulinas.
- 11. Libri pandectarum Brunfelsii.
- 12. Tropi veteris et noui testamenti.
- 13. Andreas Francop. super epistolam ad Romanos.
- 14. Pomeranus in vltimos libros regum.
- 15. Philippus in Danielelem.
- *16. Campensis paraphrases in psalmos.
- 17. Philippus ad Romanos.
- 18. Brentius in Lucam.

Ovby.

Libri dñi Petri Obyensis.

- 1. Nouum testamentum latinum.
- 2. Locos communes Philippi et apologiam primæ.
- 3. Margarita theologica.
- *4. Ordinatio regia.
- *5. Psalterium Campensis est ecclesiæ.
- *6. Codex psalmorum vulgarium.
- 7. Catechismus Lutheri.
- 8. Brentius in Lucam.

Dñi Johannis Robergianæ ecclesiæ pastoris libri.

- * 1. Ordinatio regia.
- 2. Biblia antiquæ translationis.
- 3. Nouum testamentum.
- * 4. Catechismus Lutheri in linguam latinam versus a Palladio.
- * 5. Liber psalmorum primæ editionis.

Domini Canuti bibliotheca in Tuerstedt.

- * 1. Ordinatio regia.
- 2. Biblia.
- 3. Margarita theologica.
- 4. Coruinus in euangelia dominicalia.
- 5. Idem in epistolas.
- 6. Idem in euangelia diuorum.
- * 7. Nouum testamentum danicum.
- * 8. Postilla Johannis Tausani æstiuialis.
- * 9. Eiusdem postilla hiemalis.
- 10. Enchyridion militis Christiani et libellus de misericordia dei autore Erasmo.
- * 11. Psalterium Daudidis danicum versore M. Francisco Wormordo.
- 12. Prophetæ in magna forma cum expositione Hieronimi vt videtur.
- 13. Paruus catechismus Lutheri cum forma baptizandi et benedicendi coniugibus.

Mosbieriig.

Dñi Johannis Seuerini præpositi Cornutanensis¹⁾ bibliotheca.

- 1. Biblia in parua forma. Brentii exegesis in Johannem.
- 2. Philippus ad Romanos.
- 3. Postilla Coruini.
- 4. Confessio fidei Augustana.
- 5. Paraphrases Erasmi in Mattheum.

¹⁾ D. e. Horns Herred.

- *6. Ordinatio regia.
- 7. Nouum testamentum Erasmi.
- 8. Paruus catechismus Lutheri.
- *9. Expositio Palladii in Catechismum Lutheri.
- *10. Expositio Tillemanni¹⁾ in euangelia dominicalia.
- *11. Expositiones scriptæ Pomerani in psalterium.
- *12. Palladius in Titum.
- *13. Arithmetica doctoris Christierni Morsiani.
- *14. Prælectiones Pomerani in psalterium in schola Haffniensi.
- 15. Catechismus maior Lutheri cum catechismo Brentii et Brunfelsii.
- 16. Proueria Solomonis in mediocri forma sine commentario.
- *17. Liber psalmorum.
- 18. Erasmus in precationem dominicam.

Tolne.

Dñi Martini bibliotheca.

- 1. Biblia magna.
- 2. Postilla Coruini in euangelia dominicalia et festiualia.
- 3. Postilla Anthonii Konigsteyn guardiani Bellensis papistica.
- *4. Postilla danica Coruini in euangelia.
- *5. Nouum testamentum danicum M. Christierni.
- 6. Nouum testamentum Hieronimi.
- *7. Catechismus Petri Palladii danicus.
- *8. Ordinatio regia.
- *9. Liber vulgarium psalmorum primæ editionis.

Ostedt.

Dñi Andreæ Vredeni bibliotheca.

- 1. Biblia in parua forma.
- 2. Postilla Spangebergii.

¹⁾ Vistnok D Tilemann v. Hussen, der efter at have været Professor i Theologi ved Kjøbenhavns Universitet blev Biskop i Slesvig.

- * 3. *Ordinatio regia.*
- 4. *Catechismus maior Lutheri per quæstiones explicatus per Spangebergium.*
- * 5. *Vrbanus Rhegius de remedie (!) in lingua danica med en danske bedebog aff then helige scriffth.*
- * 6. *Danica postilla M. Johannis Tausani.*
- 7. *Nouum testamentum Erasmi in parua forma.*
- 8. *Pandectarum libri veteris et noui testamenti per Othonem Brunfelsium.*
- * 9. *Catechismus danicus Petri Palladii.*

Fflade.

Dñi Andreæ Fladensis pastoris bibliotheca.

- * 1. *Penthatheucus Mose.*
- 2. *Nouum testamentum.*
- 3. *Libri pandectarum noui testamenti.*
- * 4. *Catechismus Petri Palladii latinus.*
Liber de contemptu mundi.
- 5. *Postilla Coruini latina.*
- * 6. *Ordinatio regia.*

Dñi Petri Canuti Vgiltensis bibliotheca.

- 1. *Biblia.*
- 2. *Postilla Martini Lutheri.*
- 3. *Postilla Philippi.*
- 4. *Postilla Coruini latina.*
- 5. *Loci communes Philippi.*
- 6. *Tropi scripturæ.*
- 7. *Prouerbia Solomonis.*
- 8. *Psalterium metricum.*
- 9. *Expositiones Baruck.*
- 10. *Jesus Syrach.*
- 11. *Loci repugnantium scripturarum.*
- 12. *Catechismus Vrbani Rhegii.*
- 13. *Catechismus Lutheri.*
- 14. *Nouum testamentum.*

*15. Regia ordinatio.

16. Disputationes d. L.

Lendum.

Dñi Vilhadi bibliotheca.

*1. Ordinatio regia.

*2. Nouum testamentum danicum.

*3. Postilla Coruini danica et latina.

*4. Liber psalmorum cum paruo catechismo Lutheri.

Hworn.

Dñi Petri Cornuferi¹⁾ bibliotheca.

*1. Ordinatio regia.

2. Catechismus Vrbani Rhegii.

3. Nouum testamentum in forma enchyridii.

*4. Medicina animæ Vrbani danismo donatus etc.

5. Postilla euangeliorum dominicalium et festiualium
Antonii Coruini.

*6. Nouum testamentum danicum M. Christierni.

*7. Liber psalmorum vulgarium cum paruo catechismo
Lutheri.

8. Brentius in Lucam.

9. Postilla cuiusdam Franciscani, quæ biga salutis in-
scribitur, antiquæ et insipidæ farinæ.

Astrup.

Bibliotheca dñi Johannis Nicolai sacellani in Astrup.

1. Biblia in forma Donati.

2. Nouum testamentum Erasmicum.

3. Haymo super epistolas Pauli.

4. Gorra super epistolas Pauli.

5. Athanasius super easdem.

6. Oecolampadius in Lucam et Johannem.

*7. Ordinatio(is) libellus.

¹⁾ D. e. fra Horne.

- * 8. Psalmorum liber manualis cum paruo catechismo Lutheri et forma baptizandi et consecrandi sponso.

Tornby.

Dñi Johannis Jacobi bibliotheca.

1. Nouum testamentum Erasmicum.
2. Loci communes Philippi cum catechismo Urbani Rhegii et Margarita theologica.
3. Erasmus de immensa Dei misericordia cum ratione veræ theologiæ.
- * 4. Catechismus danicus Palladii scriptus.
Catechismus eiusdem latinus.
- * 5. Expositiones scriptæ in euangelium Matthei prælectore M. Tørchillo¹⁾ vna [cum] epistola ad Galatas ab eodem interpretata.
* Ordinatio regia danica sine Ripensi.
* Postilla Johannis Tausani hiemalis in euangelia.

Jersleff.

Dñi Johannis Mwnck bibliotheca.

1. Biblia in parua forma.
- * 2. Postilla vtraque danica Johannis Tausani.
- * 3. Nouum testamentum danicum M. Christierni.
4. Coruinus in euangelia dominicalia latinus.
- * 5. Psalterium Pomerani cum locis scripturæ insignioribus etc.
6. Vitæ patrum repurgatæ per Georgium Maiorem.
7. Apologia Philippi.
8. Loci communes Philippi.
- * 9. Psalterium danicum Francisci Wormordi.
10. Aliud psalterium magnis characteribus impressum vna cum hymnis festorum.
11. Libri pandectarum Othonis Brunfelsii.

¹⁾ Uden Tvivl M. Torkild Abildgaard, Rektor i Aarhus.

- * 12. Catechismus danicus doctoris Petri Palladii.
- 13. Paruus catechismus Lutheri cum insignioribus locis scripturæ.
- * 14. Libellus psalmorum vulgarium cum paruo catechismo Lutheri.
- 15. Libellus de immortalitate animæ cum prouerbiis Solomonis et actis apostolorum sine commentario.
- 16. Brentius in Lucam.
- * 17. Ordinatio regia.

Øster Brøndersleff.

Dñi Georgii bibliotheca.

- 1. Theophylactus in quatuor euangelia.
- 2. Coruinus latinus in euangelia dominicalia.
- 3. Catechismus Vrbani.
- * 4. Danicus catechismus Palladii.
- * 5. Ordinatio primæ editionis sine Ripensi.
- * 6. Pentateuchus Mose M. Johannis Tausen.
- 7. Liber pandectarum Brunfelsii.
- * 8. Liber psalmorum vulgarium postremæ editionis cum paruo catechismo Lutheri.

Bredkier.

Dñi Johannis Andreæ sacellani Latipaludani libri.

- 1. Apologia Philippi.
- 2. Loci communes eiusdem.
- 3. Postilla eiusdem.
- 4. Postilla Coruini in euangelia et epistolas totius anni.
- 5. Theophilactus in 4 euangelistas.
- * 6. Catechismus latinus Palladii.
- 7. Pandectæ scripturæ Brunfelsii.
- 8. Biblia in forma Donati.
- 9. Nouum testamentum Erasmi.
- * 10. Ordinationis libellus.
- * 11. Psalmi vulgares cum paruo catechismo Lutheri.

Albeck.

Libri dñi Martini Nicolai pastoris Albeccensis.

1. Biblia in forma Donati.
- *2. Nouum testamentum danicum.
3. Postilla Coruini super euangelia dominicalia.
4. Postilla eiusdem super epistolas dominicales.
5. Eiusdem in euangelia et epistolas diuorum.
6. Margarita theologica Spangebergii.
7. Postilla Philippi.
8. Catechismus Justi Jonæ.
9. Christophorus Hegendorffius super Marcum.

Schew sogen.

Libri dñi Nicolai Petri.

- *1. Ordinatio regia.
2. Biblia in parua forma.
3. Nouum testamentum Erasmi.
4. Loci communes Sarcerii. Catechismus eiusdem. Catechismus Ambrosii Moibani. Libri colloquiorum theologicorum Mag. Antonii Coruini.
5. Postilla Coruini in euangelia dominicalia totius anni.
- *6. Nouum testamentum danicum.
7. Paruus catechismus Lutheri.

Wrele.

Bibliotheca dñi Christierni Isachi.

1. Biblia in mediocri forma.
2. Nouum testamentum Erasmi.
- *3. Ordinatio regia.
4. Postilla Coruini in euangelia dominicalia et diuorum.
5. Loci communes Philippi.
6. Catechismus Lutheri.
- *7. Catechismus Palladii.
8. Pandectæ scripturæ sacræ.
9. Tropi scripturæ insigniores.

10. Confessio fidei Augustana.
11. Theophilactus in duos euangelistas Mattheum et Johannem.
12. Haymo super apocalipsin.
13. Catechismus Brentii.
14. Paruus catechismus Lutheri.
15. Paraphrases Erasmi in Mattheum et Johannem.

Racheby.

Catalogus librorum dñi Petri Laurentii.

1. Biblia in mediocri forma.
2. Nouum testamentum Erasmicum.
3. Postilla in euangelia dominicalia.
4. Loci communes Philippi.
- * 5. Psalterium danicum Francisci Wormordi.
- * 6. Catechismus Palladii.
7. Catechismus Coruini.
8. Catechismus Vrbani Rhegii cum formulis caute loquendi.
- * 9. Ordinatio regia.
10. Paruus catechismus Lutheri.
11. Enchyridion Erasmi.
12. Postilla Haymonis.
13. Homiliarium doctorum¹⁾.

¹⁾ Paa Foden af Haandskriftet findes, som det synes med samme Haand som det øvrige skrevet: »Søffren Persen, som war slotz fogedt oc . . . stedt till Alborg by att ware paa hwem ther kiøber medt Tyske, han ropthe effther Her Jenssis høstru aff Jersle, ther hwn foer offuer Alborg sund».